

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Leaving Certificate 2023

Bulgarian

Higher Level

Note to teachers and students on the use of published marking schemes

Marking schemes published by the State Examinations Commission are not intended to be standalone documents. They are an essential resource for examiners who receive training in the correct interpretation and application of the scheme. This training involves, among other things, marking samples of student work and discussing the marks awarded, so as to clarify the correct application of the scheme. The work of examiners is subsequently monitored by Advising Examiners to ensure consistent and accurate application of the marking scheme. This process is overseen by the Chief Examiner, usually assisted by a Chief Advising Examiner. The Chief Examiner is the final authority regarding whether or not the marking scheme has been correctly applied to any piece of candidate work.

Marking schemes are working documents. While a draft marking scheme is prepared in advance of the examination, the scheme is not finalised until examiners have applied it to candidates' work and the feedback from all examiners has been collated and considered in light of the full range of responses of candidates, the overall level of difficulty of the examination and the need to maintain consistency in standards from year to year. This published document contains the finalised scheme, as it was applied to all candidates' work.

In the case of marking schemes that include model solutions or answers, it should be noted that these are not intended to be exhaustive. Variations and alternatives may also be acceptable. Examiners must consider all answers on their merits, and will have consulted with their Advising Examiners when in doubt.

Future Marking Schemes

Assumptions about future marking schemes on the basis of past schemes should be avoided. While the underlying assessment principles remain the same, the details of the marking of a particular type of question may change in the context of the contribution of that question to the overall examination in a given year. The Chief Examiner in any given year has the responsibility to determine how best to ensure the fair and accurate assessment of candidates' work and to ensure consistency in the standard of the assessment from year to year. Accordingly, aspects of the structure, detail and application of the marking scheme for a particular examination are subject to change from one year to the next without notice.

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION 2023

BULGARIAN HIGHER LEVEL

Схема за оценяване и критерии

Първа част	(30 /100)
1. Какво е значението на думите и на изразите в текста?	
а) възглед	1 точка
– изградено схващане, мнение, убеждение за обществото и действителността	
б) оптимизъм	1 точка
– философски възглед, че всичко на света е добро и върви към по-добро; вяра, че в бъдещето ще се случат хубави неща, че доброто преобладава в реалността, че доброто побеждава злото...	
в) универсална причина	1 точка
– причина валидна за всички и за всичко, за всяко общество, за човешката натура и за природата	
г) безучастна позиция	1 точка
– позиция на пасивен наблюдател, зрител, който не участва в събитие и не проявява интерес и отношение към него	
д) мъдрост	1 точка
– съчетание на жизнен опит, разум и интуиция, мъдростта включва още проникателност, прозорливост, способност за вникване в същността на явленията и знанието за това, кое е добро и правилно за хората	
2. „Знаете ли, професоре, човешките същества по принцип са добри.” Според текста, защо мнението на Теслер е убедително?	5 точки
– Защото животът на Теслер е описан като „безкрайна поредица от страдания, неправди и жестокост” и както аргументира позицията си американският професор по история и литература, това е мнение на човек, „който е имал безброй причини да мисли по съвсем друг начин”.	
3. Съгласни ли сте, че „цинизмът и черногледството явно се имат за „cool”, вървят на пазара, вървят на приказка в кръчмата и като че ли отговарят на някакви лични потребности и колективни очаквания.”?	5 точки
– Наистина, „в кръчмата” преобладава суетата и желанието да се покажем всезнаещи, „опитни, мъдри и критични – в собствените си очи, в очите на околните или на анонимната публика”, но съществува и друго обяснение за „черногледството” като психологически феномен и естествена психологическа склонност на човека към негативизъм, свързана с основни функции на човешкия мозък.	
4. Мислите ли, че „злото е далеч по-видимо от доброто”?	5 точки
– Изглежда злото е наистина „по-видимо”. В психологията се говори за положително-отрицателна асиметрия на възприемането на събития, за склонността ни към негативизъм и способността ни не само да регистрираме по-лесно отрицателното, но и да се „спираме” повече на негативните, отколкото на положителните събития. Ние усещаме порицанието по-силно от похвалата, негативните преживявания имат по-силно въздействие върху	

мозъка ни, отколкото положителните. Злото е „по-видимо“ за нас, като че ли го „очакваме“, за да го разпознаем и се предпазим от него, съзнанието ни е насочено към него, изследва го и изгражда стратегии, за да го избегне. Склонността да обръщаме повече внимание на лошите неща и да пренебрегваме добрите е вероятно резултат от еволюцията. По-рано в човешката история обръщането на внимание на опасни явления и заплахи е било буквално въпрос на живот и смърт и на оцеляване.

5. Съгласни ли сте, че „добрата новина не е новина“ е водещ търговски принцип на медиите? Защо, според вас?

5 точки

– Отговорът на този въпрос лесно се свързва с отговора на предишния. „Добрата новина не е новина“ може да бъде считан за „естествен“ търговски принцип, защото интересът към лошата новина е психологически присъщ на публиката. Ние се интересуваме от лошото около нас, за да го разпознаем и да се предпазим от него. Доброто е очевидно и „валидирано по принцип“, то не подлежи на съмнение и няма нужда от специално внимание и доказване, то е константа, вяра, надежда и постоянен стремеж към добър и сигурен живот. Обратно, лошите новини ни заплашват и ни предупреждават за неща, които не искаме да ни се случат и от които ни е страх. За да ги избегнем, ние трябва да мислим за тях активно и затова интересът ни към тях е по-голям. Лошата новина е драматична, разтърсва съзнанието ни и ние я съпреживяваме заедно с участниците в събитието, което тя отразява. Така както ако нямаше войни, революции, кланета и борби с тъмни сили, нямаше да има и история, така може би, ако имаше само добри новини, нямаше да имаме нужда от медии. За съжаление, за да се продават, медиите често търсят само сензационното и провокативното в актуалността, преувеличават и фалшифицират заплахите – разбира се, такива новини заблуждават и могат да бъдат опасни за психологическото равновесие на една общност.

6. Какво предлага авторът за преодоляване на „чувството на безсмислие и обреченост“? Какво бихте предложили вие?

5 точки

– Авторът смята, че „не е чак толкова трудно да се отървем от чувството за безсмислие и обреченост – достатъчно е да четем и да разсъждаваме върху фактите, които подсказват, че познатият ни свят продължава да съществува след поне пет хиляди години кръв, насилие и мрачни прорицания и умишлено да търсим свидетелствата, потвърждаващи, че доброто е поне почти толкова старо, колкото злото.“ Според него, необходимо е да положим усилие да си изберем нещо за вярване (бог, идея, начинание) и съответно нещо за правене. Въпреки че това предписание изглежда малко наивно, наистина е важно да се борим с отрицателните си пристрастия, които могат да имат дълбок ефект върху взаимоотношенията ни с другите и да оказват влияние върху решенията ни. Може би трябва да се започне с това, да обръщаме повече внимание на собствените си мисли и да осъзнаем собствената си склонност към негативизъм, като търсим начин да преформулираме събитията и обръщаме повече внимание на положителното в тях. Със сигурност е необходимо да насочим вниманието си към доброто и красивото в живота, да се наслаждаваме на хубавите моменти, да отделяме повече внимание на положителните преживявания и да ги запомняме...

Втора част

(30/100)

**Наистина ли „оптимизмът и добротата са присъщи само на наивния идеалист“?
Какво е вашето мнение? Аргументирайте се. (около 100 думи)**

Лична интерпретация, ясни и непротиворечиви идеи.

Една от възможните интерпретации е, че „добро“ не означава „наивно“ и че съществува мнение, че добротата е една от основните характеристики на интелигентността и на здравия разум. Добротата е умение да мислим не само за себе си и изисква много качества – емпатия, интуиция, емоционална и социална интелигентност. Тя е това, което ни свързва с другите, тя е кохезията на обществото. Би било интересно хрумване да се използва цитат от текста – „мъдростта е ум, надарен с доброта, а умът без доброта е само най-обикновена хитрост“ и определението на понятието „мъдрост“ от първата част на изпита.

Трета част

(40/100)

Напишете съчинение (минимум 300 думи) на една от следните теми:

1. „Вярата планина премества.“

или

2. „Идеалът на земното щастие е в труда, в здравето и в природата.“ (Иван Вазов)

Умение за създаване на цялостен, логически последователен (кохерентен и кохезивен) текст, целенасоченост на аргументацията, езикова компетентност и речеви умения.

Бележки:

При оценяването на отговорите от първите две части се прилагат следните критерии:

1. Яснота и точност на изрази – кандидатът разбира добре въпросите и знае как да отговори ясно и точно – 30% ;
2. Свързаност и непротиворечивост на отговорите – кандидатът използва откъси от текста, които са адекватни на мисълта му, идеите му са непротиворечиви и композицията на съчинението следва определена логика – 30% ;
3. Езикова компетентност – кандидатът умее свободно да изразява идеите си, езикът на изказването му е ясен и точен – 30% ;
4. Конвенционални умения – кандидатът владее и прилага граматичната норма и правописа на съвременния български книжовен език – 10%.

